FUNCȚII ALE LIMBAJULUI ÎN DISCURSUL DIDACTIC

Veronica ROMAN

CZU: 81'42:371.3

roman-veronica95@mail.ru

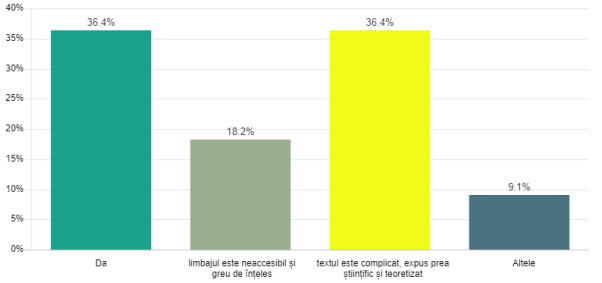
The current thesis tries to make a language-stylistic-pragmatic analysis of the functions of language in the didactic discourse. The issue of the textbook is a current and exciting one in the educational environment, continuing to polarize the general public. The aim of the paper is to demonstrate the linguistic coherence, accessibility and relevance of the message by respecting the functions of language in teaching, especially in the textbooks of Romanian language and literature.

În demersul nostru științific, am încercat să facem o analiză lingvo-stilistico-pragmatică a funcțiilor limbajului în discursul didactic și să efectuăm o cercetare complexă și detaliată a temei, pentru a demonstra coerența lingvistică, accesibilitatea și relevanța mesajului prin respectarea acestor funcții, cu precădere în manualele de limba și literatura română. Viziunea prezentată aici, pornind de la unele aspecte teoretice fundamentale, propune o direcționare a atenției către existența unui limbaj neaccesibil și complex, a unei tendințe de prețiozitate și artificialitate a limbajului, or, predarea limbii române trebuie realizată aplicativ, fără teoretizări care depășesc particularitățile de vârstă ale elevului. Pentru început, pornind de la specificul funcțiilor limbajului în comunicarea umană, conform teoriei lui R. Jakobson, și a descrierii strategiilor discursive, am identificat existența a șase funcții ale limbajului în discursul didactic: *funcția informativ-explicativă, funcția ilustrativ-demonstrativă, funcția de convingere, funcția de stimulare și manipulare, funcția formativ-educativă, funcția de ordonare.*

Studiul și-a propus să afle care este atitudinea cadrelor didactice față de relevanța discursului didactic din cadrul manualelor școlare de limba și literatura română, prin realizarea unui chestionar datorită siteului *www.isondaje.ro*. Chestionarul a fost aplicat pe un eșantion de 30 de cadre didactice, dintre care 16 cadre didactice care predau la nivelul de învățământ gimnazial și 14 cadre didactice – la nivel de învățământ liceal. Abordând adecvarea limbajului la nivelul de comprehensiune al elevului, conform rezultatelor sondajului, am constatat o variație a atitudinii față de accesibilitatea și claritatea limbajului în ma-

nualele școlare. Astfel, în vârful topului se plasează răspunsurile profesorilor (cca 55%) în viziunea cărora limbajul este neaccesibil și greu de înțeles, iar textul este complicat, expus prea științific și teoretizat.

Circa 36% au confirmat că limbajul este accesibil și clar, iar 9,1% au adăugat răspunsuri precum: *trebuie revizuite conținuturile, limbajul pe alocuri este innaccesibil*.

Diagramă. Accesibilitatea limbajului
în manualele de limba și literatura română

Analizând viziunile respondenților, reliefăm unele trăsături ale limbajului care nu corespund nivelului de comprehensiune al elevilor, de exemplu: *conținutul este prea complex, teoretizat și complicat pentru elevi,* iar *textele din manual sunt scrise într-un limbaj fie arhaic, fie neologizat*, ceea ce creează o dificultate la receptarea mesajului de către elevi, fiind nevoiți să apeleze la dicționar pentru a percepe sensul unei afirmații. Profesorii sunt nevoiți să parafrazeze conținutul teoretic, deoarece actualele manuale de limba și literatura română sunt scriese într-un limbaj neaccesibil și complex. Manualul trebuie să fie un „instrument de lucru, cel mai important, al elevului, o carte care traduce limba savanţilor în limba elevilor; o carte riguroasă din punct de vedre pedagogic; pentru elev –un instrument de informare şi de lucru, pentru profesor – un instrument de lucru orientativ” [1, p.12].

Una dintre condițiile de care trebuie să țină cont autorii manualului, după C. Crăciun, este realizarea informării și formării într-un „mod accesibil, fără construcții verbale prețioase ori artificiale, fără un limbaj greoi, necorespunzător vârstei elevilor” [2, p.8].

Din perspectiva celor abordate, profesorilor li s-a cerut să explice tendința de folosire a unui limbaj neologizat, artificial în definirea, ex-

plicarea și descrierea materialului științific pentru a cunoaște care ar fi scopul autorilor de manuale de a recurge la un asemenea limbaj.

Această tendință se manifestă prin folosirea unui limbaj prețios, lipsit de naturalețe și simplitate, prin abuzul de cuvinte alese, prin exprimarea rafinată și sofisticată, mai ales în formularea sarcinilor de lucru, creând ambiguitate sau inducerea la o intepretare diferită atât pentru cadrele didactice, cât și pentru elevi.

Discursul didactic nu trebuie să facă abuz de cuvinte ieşite din comun. Emițătorul trebuie să-și exprime gândurile și ideile într-un limbaj limpede și logic, fără a crea ambiguitate, echivoc, nonsens sau obscuritate prin discursul său, astfel încât receptorul să sesizeze fără dificultăți conținutul mesajului. Spre final, am încercat să demonstrăm relevanța mesajului în discursul didactic, expunând părerile sincere și obiective ale cadrelor didactice. Așadar, manualul de limba și literatura română trebuie „să propună o abordare nouă a materialului lingvistic și literar în procesul educațional, să se impună prin specificul captivant al conținuturilor prezentate, aplicabilitate și grad de complexitate acceptabil, design atractiv, devenind suport didactic calitativ, care să contribuie la formarea competențelor specifice disciplinei limba și literatura română” [3].

Manualul trebuie să permită ca elevul să fie tratat drept subiect al educației sau drept propriul său educator, deoarece prin el sunt finalizate toate eforturile instruirii. Cadrele didactice sunt deschise spre noutate, nu se impacientează, ar putea include în lista literaturii pentru elevi și opere care nu se regăsesc în manuale, de exemplu, *Desculț* de Z. Stancu, *Invitație la vals* de M. Drumeș, *Tema pentru acasă* de N. Dabija, *Și tu ești singur* de A. Silvestru etc.

Susţinem că manualul şcolar rămâne o resursă educaţională valoroasă, iar optimizarea lui continuă trebuie sporită şi direcţionată în funcţie de schimbările generate de epoca informaţiei pe care o parcurgem, de aşteptările beneficiarilor, conştienţi de marile lui deschideri, dar și de inerentele constrângeri. Odată cu apariția Noii generații de curricula, 2019, trebuie neapărat să fie editate și manuale conform curriculumului la disciplină, nu doar din cauza limbajului, a coerenței lingvistice, ci și din cauza subiectelor, a textelor demodate, a tematicilor ce nu mai prezintă interes pentru elevul secolului XXI.

Odată conștientizate, problemele abordate vor servi drept catalizator pentru o eventuală remediere a situației.

Referințe:

1. GHICOV, A. și CALLO, T. O perspectivă constructivistă a textului în manualul şcolar de limba şi literatura română. În: *Univers Pedagogic*, 2012, nr. 3(35), pp. 11-17. ISSN 1811-5470.
2. CRĂCIUN, C. *Metodica predării limbii şi literaturii române în gimnaziu şi liceu*. Deva: Emia, 2004.
3. LUNGU, V. *Manualul de română – sursă în formarea competențelor elevilor*. [Accesat: 19.03.2020]. Disponibil: http://www.jc.md/manualul-de-romana-sursa-in-formarea-competentelor-elevilor/.